

अषाढ वद १३, शनिवार, ता. २१-७-१९७९
गाथा-३०८-३११, प्रवचन-१

अब, आत्माका अकर्तृत्व दृष्टांतपूर्वक कहते हैं :-

ये गाथा जो है वड मोक्ष अधिकारकी यूतिका है. ये शुभ्रआतकी गाथा जो है, वो मोक्ष अधिकार पूरा हुआ उस मोक्ष अधिकारकी यूतिका है. उर१ गाथामें समयसार... पूरे समयसारकी यूतिका है. 'यूतिका'का अर्थ यड है कि जो कथन आ गया वड भी है, नडीं आया वड भी है, (तथापि) विशेष स्पष्टीकरण करना उसका नाम यूतिका है. तो ये गाथा मोक्ष अधिकारकी... मोक्ष अधिकार पडले आ गया है न ? उसकी यूतिका है. संस्कृत टीकामें सभ है.

दवियं जं उप्पज्जइ गुणेहिं तं तेहिं जाणसु अणणं ।
जह कडयादीहिं दु पज्जणहिं कणयं अणणमिह ॥३०८॥
जीवस्साजीवस्स दु जे परिणामा दु देसिदा सुत्ते ।
तं जीवमजीवं वा तेहिमणणं वियाणाहि ॥३०९॥
ण कुदोचि वि उप्पण्णो जम्हा कज्जं ण तेण सो आदा ।
उप्पादेदि ण किंचि वि कारणमवि तेण ण स होदि ॥३१०॥
कम्मं पडुच्च कत्ता कत्तारं ह पडुच्च कम्माणि ।
उप्पज्जंति य णियमा सिद्धी दु ण दीसदे अण्णा ॥३११॥

जो द्रव्य उपजे जिन गुणोंसे, उनसे ज्ञान अनन्य सो ।
है जगतमें कटकादि, पर्यायोंसे कनक अनन्य ज्यों ॥३०८॥
जीव-अजीवके परिणाम जो, शास्त्रों विषै जिनवर कहे ।
वे जीव और अजीव जान, अनन्य उन परिणामसे ॥३०९॥
उपजे न आत्मा कोइसे, इससे न आत्मा कार्य है ।
उपजावता नहिं कोइको, इससे न कारण भी बने ॥३१०॥
रे! कर्म-आश्रित होय कर्ता, कर्म भी करतार के ।
आश्रित हुवे उपजे नियमसे, अन्य नहिं सिद्धी दिखै ॥३११॥

टीका : सूक्ष्म भात है. ये तो मोक्ष अधिकारकी यूतिका है. उसमें (-शास्त्रमें) न आया छे
ऐसा विशेष भी यडां लेना उसका नाम यूतिका है. कडते हैं, प्रथम तो यड कडना है कि...

પ્રથમ નામ તાવત્ શબ્દ પડા છે સંસ્કૃતમાં. તાવત્. મુખ્ય બાત તો યહ કહના છે કિ.... સૂક્ષ્મ બાત છે. **જીવ ક્રમબદ્ધ એસે અપને પરિણામોસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ... જીવ ક્રમબદ્ધ..** એક પીછે એક પરિણામ જો ક્રમબદ્ધ હોતે હૈં (અર્થાત્) આગે-પીછે નહીં ઓર પરસે નહીં. આહાહા ! યે ક્રમબદ્ધકા બડા ઝઘડા હૈ ન. એસા ક્રમબદ્ધ જો હો તો પુરુષાર્થ કહાં રહા. એક પીછે એક પર્યાય જબ ક્રમબદ્ધ હોગી... હૈ તો એસા હી. જીવમેં ક્રમસર.... ક્રમવર્તી કહા હૈ (ઉસે) યહાં ક્રમનિયમિત-ક્રમબદ્ધ કહા હૈ. જિસ જીવકો જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ વો ક્રમબદ્ધ નામ ક્રમમેં આનેવાલી હૈ વો આતી હૈ. અને વો પર્યાયકા સ્વકાલ હી યે હૈ, જન્મક્ષણ યહ હૈ. જીવમેં જિસ સમય જો પર્યાય હોગી, જો પર્યાય હોં, આઘીપાછી કોઈ નહીં. ક્રમબદ્ધકી બડી ચર્ચા હુઈ થી (સંવત) ૧૩કી સાલમેં. ક્રમબદ્ધકા એસા અર્થ ક્રિયા કિ એક પીછે હોગી, પણ ઈસકે પીછે યહી (હોગી) એસા નહીં. કીધું, એક પીછે એક હો, વહી હો, એનું નામ ક્રમબદ્ધ છે. ૧૩કી સાલમેં બડી ચર્ચા હુઈ થી ઈસરીમેં. સમજમેં આયા? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ!

યે જીવ-આત્મા જો હૈ, ઉસકી પર્યાય-અવસ્થા ક્રમબદ્ધ-ક્રમનિયમ (અર્થાત્) જો સમયમેં જો પર્યાય હોની હૈ વો હોગી, પીછે (-બાદમેં) જો હોનેવાલી (હૈ વો પીછે) હોગી, પીછે (-બાદમેં) જો હોનેવાલી (હૈ વો પીછે) હોગી—એસે ક્રમસર હોતી હૈ. આગે-પીછે કરનેકી તાકાત ઈન્દ્ર ઓર નરેન્દ્રકી ભી નહીં હૈ. આહાહા ! પર વહ ક્રમબદ્ધકા તાત્પર્ય ક્યા હૈ, વો કહતે હૈં, દેખો. પહલે કહા ન? **આત્માકા અકર્તૃત્વ દૃષ્ટાંતપૂર્વક કહતે હૈં** ઉપર, ગાથાકે ઉપર. અકર્તૃત્વ... ક્રમબદ્ધમેં અકર્તૃત્વ સિદ્ધ કરના હૈ. ઝીણી વાત છે ભગવાન! આહા! દરેક જીવકી પર્યાય જિસ સમય હોનેવાલી હૈ ઉસી સમય હોગી, આગે-પીછે કરનેકી તાકાત ઈન્દ્ર, નરેન્દ્ર, જિનેન્દ્રકી ભી નહીં હૈ ઓર પરસે તો હોતી નહીં. આહાહા ! સૂક્ષ્મ બાત હૈ. યહ કહતે હૈં, અકર્તાપના સિદ્ધ કરનેકો ક્રમબદ્ધકી બાત કહતે હૈં. ક્રમબદ્ધ કહનેકો અકર્તા (કહતે હૈં) ઓર અકર્તાપના સિદ્ધ કરનેકો ક્રમબદ્ધ કહતે હૈં. આહાહા !

પત્ર આયા થા કોઈકા કિ ૧૪વી, ૩૮વી, ૭૩વી ગાથા (લો). પણ યે (ગાથા) લેનેકી જરૂર થી. વો તો ચલી હૈ ૧૮ બાર. ૧૮વી બાર યે (સયમસાર) ચલતા હૈ. દો ગાથા તો ૧૮ બાર ચલ ગઈ હૈ. પર યે શિક્ષણ શિબિર હૈ તો યે ગાથા (લેનેકા વિકલ્પ આયા). બહુત કઠણ હૈ. આહાહા!

જીવકી જિસ સમય જો પર્યાય હોનેવાલી હૈ યે હોગી. ભગવાન દેખતે હૈં તો હોગી એસા ભી નહીં. ભગવાન તો જ્ઞાયક હૈં. યે તો સર્વજ્ઞ હૈં. વે તો, હોતી હૈં ઉસકો જાનતે હૈં ઓર હોનેવાલી પર્યાય દરેક જીવમેં—નિગોદસે લેકર સિદ્ધ સબમેં..... આહાહા! જો સમય જો પર્યાય ઉત્પન્ન હોનેવાલી હૈ, યે ક્રમસર-ક્રમબદ્ધ-નિયમસર ઉત્પન્ન હોગી. તો ઉસકા તાત્પર્ય ક્યા હૈ?

પ્રથમ તો જીવ ક્રમબદ્ધ એસે અપને પરિણામોસે... જીવ અપને પરિણામોસે.. અપને ક્રમસર પરિણામોસે ઉત્પન્ન હોતા હૈ. હૈ? **હોતા હુઆ જીવ હી હૈ...** યે પરિણામ પરસે તો હોતે

नहीं और अपने परिणामसे परमें कुछ होता नहीं और अपने परिणाम भी कमबद्ध—अक पछी अक होनेवाले हैं वो ही होंगे. आडाडा! पर्याय कमबद्ध है (अर्थात् होनेवाली) होगी, तो उसमें पुरुषार्थ कहां रखा ? वो कहां है. इसमें अकर्तापना सिद्ध करना है. आडाडा! अकर्तापना भी नास्तिसे बात है, बाकी भरेभर ज्ञाता सिद्ध करना है. पंडितज! आडाडा! जीष्णी वात बापु! भगवत्! तेरी यीज ऐसी है. लोगोंने अपना पक्ष छोडकर सुनी नहीं कभी (कि) सत्य क्या है. आडाडा!

कमबद्धपर्याय होती है, तो उसमें पुरुषार्थ कहां रखा ? तो कहते हैं कि कमबद्धमें अकर्तापनेका पुरुषार्थ है. जो समयमें जो पर्याय (होनेवाली है वो) होगी उसका जब निर्णय करते हैं तो ज्ञायक उपर द्रष्टि जाती है. ज्ञायक पर द्रष्टि होनेसे रागका.... सूक्ष्म बात है. भरेभर तो ये पर्यायका भी कर्ता नहीं. अटली बधी वात अहीं नथी लीधी. जो समयमें जो पर्याय होनेवाली है उसका निर्णय कब होता है ? कि उसका मैं अकर्ता हूं (ऐसा निर्णय हो). अकर्तापनेका निर्णय कब होता है ? कि अपने ज्ञायकभाव उपर नजर पडे, अपने ज्ञायकस्वभाव पर द्रष्टि हो तब कमबद्धका निर्णय होता है. ज्ञायकस्वभाव उपर (द्रष्टि करनेसे) अकर्तापनेका पुरुषार्थ आया. जीष्णी वात छे भगवान! आडाडा!

७२ गाथामें तो 'भगवान' कहकर बुलाते हैं आचार्य. 'भगवान आत्मा' अम कहते हैं. ७२ गाथामें आयेगा. प्रभु! पुण्य ने पाप अशुचि है, मैल है. दया-दान-व्रत-भक्ति-पूजाका भाव भी मैल है. 'भगवान आत्मा' ऐसा शब्द है. संस्कृत टीका ७२. भगवान आत्मा निर्मणानंद ज्ञाता-द्रष्टा है, आडा! निर्मल है. पुण्य ने पाप अशुचि ने मैल है. कमसर परिणाम होता है तो भी जो पुण्य-पापरूप परिणाम होता है, ये है तो दुःखरूप ने मेल. आडाडा! ज्ञानीको भी अपना आत्मा राग ने परका अकर्ता है ऐसी बुद्धि जब होती है, तब उसकी बुद्धि द्रव्य पर जाती है. समजमें आया? द्रव्य ज्ञायक है और ज्ञायक उपर द्रष्टि होनेसे ज्ञाता-द्रष्टाका निर्णय कमबद्धमें होता है. इसका-अकर्तापनेका निर्णय ज्ञाता-द्रष्टापनेमें होता है. आडाडा! समजमें आया?

तो कोई अम कहे, केवलीने देजा ऐसा होगा हम क्या करे? समजमें आया? पर्याय कमबद्ध होगी, भगवानने देजा ऐसा होगा, तो हम क्या कर सकते हैं? ये प्रश्न हमारे ७२की सालमें उठा था. संवत् १८७२. कितने वर्ष हुआ? ६३ वर्ष. ६० और ३ वर्ष पडले. उसमें थे न? संप्रदायमें थे न पडले? वो प्रश्न ७२की सालमें उठा था. बडा प्रश्न यला. दो वर्ष हम नहीं बोले. ७०में दीक्षा और ७२में ये बात यली. दो वर्षकी दीक्षा थी. उस समय ये कहते थे कि केवलीने देजा ऐसा होगा, अपने क्या करे? तो कहां, सुनो! केवलीने देजा ऐसा होगा, तो केवणज्ञानी इस जगतमें हैं.... ज्ञानकी अक पर्याय तीन काल तीन लोक जानती है—ऐसी अक समयकी पर्याय जगतमें है—सत्ता है, उसका स्वीकार है? समजमें आया?

શેઠ! ઝીણી વાત છે. તમારા પૈસા-પૈસામાં આ વાત છે નહીં ક્યાંય. આહાહા! ૬૩ વર્ષ પહલે. છોટી ઉમ્મ થી. ચર્યા ચલી થી હમારે સંપ્રદાયમે. હમારે ગુરુભાઈ બહોત કહતે थे, ક્યા કરે ભૈયા? ભગવાનને દેખા ઐસા હોગા, હમ ક્યા પુરુષાર્થ કરે? (મૈને કહા), સુનો! ભગવાનને દેખા ઐસા હોગા, તો ભગવાન હૈ ઐસા પહેલા નિર્ણય હૈ (તુમકો)? પીછે, દેખા ઐસા હોગા. યે તો બાદમે. ભગવાન સર્વજ્ઞ પરમાત્મા ત્રિલોકનાથ જગતમે હૈ, જિસકી જ્ઞાનકી એક પર્યાયમે ત્રીન કાલ ત્રીન લોકકો (કુછ) કિયે બિના અપની પર્યાયમે જાનતે હૈ—ઐસી જગતમે સત્તા હૈ, જગતમે ઐસી (સત્તા હૈ કિ) જ્ઞાનકી એક પર્યાયમે ત્રીન કાલ ત્રીન લોક દેખે. અરે ! અપને દ્રવ્ય-ગુણ-પર્યાય ત્રિકાલ દેખે, અપની ત્રીન કાલકી પર્યાય ઔર ઉસમે દૂસરેકી અનંતી ત્રીન કાલકી પર્યાય ઔર છહ દ્રવ્ય—સબ (દેખે). આહાહા! એક સમયકી જ્ઞાનપર્યાયમે ઐસા દિખે, ઐસી જ્ઞાનપર્યાયકી જગતમે સત્તા હૈ? દેખા ઐસા હોગા વો (બાદકી) બાત હૈ. સમજમે આયા?

બહુત છોટી ઉમ્મકી બાત હૈ. આહાહા! ૨૫ વર્ષકી ઉમ્મ થી. અભી તો ૮૦ (વર્ષ) હુએ. ૨૫ વર્ષકી ઉમ્મમે—જુવાન અવસ્થામે યહ બાત બહુત ચલી થી. સંપ્રદાયમે હમારે ગુરુ थे, બહોત શાંત थे. સંપ્રદાયમે थे શાંત.. શાંત.. કષાય મંદ. એકદમ વિરોધ ન કરે. પહલે તો હમ બાત કહે વો સુને ..... ભગવાનને દેખા (ઐસા હોગા), પર ભગવાન જગતમે હૈ ઐસી સત્તાકા સ્વીકાર કબ હોગા? કિ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાય દૂસરેમે હૈ ઔર જગતમે હૈ—ઐસા સ્વીકાર અપની પર્યાયમે કબ હોગા? કે અપની પર્યાય..., જહાં સર્વજ્ઞસ્વભાવ અંદર પડા હૈ ઉસ પર નજર જાયેગી, તબ કેવલજ્ઞાનકી પર્યાયકી સત્તાકા સ્વીકાર યથાર્થ હોતા હૈ. સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! યે અધિકાર ક્યો લિયા? આહાહા! સમજમે આયા? પ્રભુ! તારી વાત તો અલૌકિક છે, પણ સમજમાં.... આહાહા!

ભગવાન પરમાત્મા અનંત સિદ્ધ હૈ ઔર મહાવિદેહક્ષેત્રમે સંખ્યાતા કેવળી હૈ ઔર ૨૦ તીર્થકર હૈ. આહાહા! સબ કેવળજ્ઞાની પરમાત્માને દેખા ઐસા હોગા. ઐસે અનંત સિદ્ધ, કેવલી ઔર તીર્થકર કેવલી એક સમયકે કેવલજ્ઞાનમે ત્રીન કાલ ત્રીન લોકકો દેખે ઐસા હોગા, આગે-પીછે નહીં. ઐસા ‘સ્વામીકાર્તિકેયાનુપ્રેક્ષા’મે આતા હૈ. સ્વામિકાર્તિકમે ૩૨૧-૨૨ ગાથામે. ભગવાનને દેખા ઐસા હોગા, ઈસકે સિવા કભી આગે-પીછે નહીં હોગા ઐસા સમકિતી માનતા હૈ. ઉસસે વિરુદ્ધ માને વહ મિથ્યાદ્રષ્ટિ હૈ.—ઐસા લિખા હૈ. આહાહા! ઐસે ઐસે હમ સામાયિક કર લે, પોષા કર લે, મંદિર બના દે—ઉસસે ધર્મ-બર્મ કોઈ હૈ નહીં. આહાહા! લાખો-કરોડો રૂપિયા ખરચે ઉસમે ધર્મ હૈ, લાખો મંદિર બના લે તો ધર્મ હૈ—ઐસી બાત હૈ નહીં. વો તો જગતકી ચીજ હૈ. ઉસકે કારણસે બનનેવાલી હૈ તો બનતી હૈ. વહ અભી આયેગા. ઉસકા કર્તા આત્મા હૈ નહીં. આત્મા ઉસકા કર્તા નહીં, પણ ઉસકા—મંદિર (બનાનેકા), પૂજાકા ભાવ આયા, તો યે શુભભાવ હૈ, વો કોઈ ધર્મ નહીં. આતા હૈ, પણ વો ધર્મ નહીં, પુણ્ય હૈ. સમજમે આયા?

આતા હૈ. શુભભાવ ધર્મી-સમકિતી, મુનિકો ભી આતા હૈ, પણ વે જાનતે હૈ કિ યે રાગ હૈ, હેય હૈ. યે મેરી ચીજ નહીં. રાગ હૈ વહ દુઃખરૂપ હૈ અને ભગવાન (આત્મા) અતીન્દ્રિય આનંદમય હૈ.—ઉસકા જબ નિર્ણય આતા હૈ.... પર્યાયમેં આનંદ કબ આતા હૈ? ભગવાનકો જ્ઞાનકી પર્યાયકે સાથમેં આનંદ હૈ. પર્યાયમેં નિર્ણય કરે તો આનંદકા સ્વાદ આના ચાહિયે. કેસે આતા હૈ? આહાહા! (જબ) યે પર્યાયકા લક્ષ દ્રવ્ય પર જાતા હૈ. ક્યોંકિ પર્યાયમેં પર્યાયકા નિર્ણય પર્યાયકે આશ્રયસે નહીં હોતા. કેવલીકા નિર્ણય ભી પર્યાયકે આશ્રયસે નહીં હોતા ઔર અપની પર્યાયકા નિર્ણય ભી અપની પર્યાયકે આશ્રયસે પર્યાયકા નહીં હોતા. પંડિતજી! આહાહા! ઝીણી વાત છે ભગવાન! એવી વાત અલૌકિક છે.

ત્રણ લોકના નાથ સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર કહતે હૈ, સુન તો સહી પ્રભુ! તેરી પર્યાયમેં ‘હમ કેવળજ્ઞાની હૈ’ એસા નિર્ણય આયા હૈ? કબ નિર્ણય આયેગા? પર્યાયકે લક્ષસે આયેગા? હમારે લક્ષસે આયેગા? પર્યાય તો એક સમયકી હૈ, ઉસકે આશ્રયસે ઉસકા નિર્ણય કેસે હો? યે તો પલટતી અવસ્થા હૈ. હૈ કમબદ્ધ, પણ પલટતી-બદલતી અવસ્થા હૈ, ઉસકે આશ્રયસે નિર્ણય કેસે હો? ઉસકા અર્થ હૈ, યે યહાં કહતે હૈ. અકર્તાપના, કમબદ્ધકા નિર્ણય કરતા હૈ ઉસકો અકર્તાપનેકી બુદ્ધિ હોતી હૈ. અકર્તાપનેકી બુદ્ધિ, વો નાસ્તિસે બાત કી હૈ. અસ્તિસે કહો તો જ્ઞાતા-દ્રષ્ટાકી બુદ્ધિ હોતી હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

યહ ગાથા જરી સમજને જૈસી હૈ. નિર્જરા અધિકાર ચલતા થા, પણ યે શિક્ષણ શિબિર હૈ તો થોડા ઝીણી ચીજ તો સમજે. આહાહા! ઝીણી વાત છે ભાઈ! મુદ્દાની રકમ આ છે, મુદ્દાકી રકમ હૈ. કે આ ભગવાન આત્મા.... સર્વજ્ઞ પરમેશ્વર જગતમેં હૈ એસા નિર્ણય પરકે લક્ષસે નહીં હોતા, પર્યાયકે લક્ષસે નહીં હોતા. મેરા ત્રિકાલી સર્વજ્ઞસ્વભાવ હૈ... સર્વજ્ઞશક્તિ હૈ ન? સર્વજ્ઞશક્તિ-ગુણ હૈ તો ગુણકે કારણસે દ્રષ્ટિ ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસસે નિર્ણય હોતા હૈ કિ મેરા સર્વજ્ઞસ્વભાવ હૈ ઔર સર્વજ્ઞસ્વભાવમેંસે સર્વજ્ઞકી પર્યાય જગતમેં પ્રગટ હોતી હૈ. તો યે સર્વજ્ઞ(પને)કા નિર્ણય હો, યે તો સમ્યગ્દર્શન હુઆ. મૈ તો સર્વજ્ઞસ્વરૂપ હી હૂં. આહાહા! મૈં પુણ્ય-પાપકા વિકલ્પ નહીં ઔર એક સમયકી પર્યાય જિતના ભી મૈં નહીં. આહાહા! મૈં તો સર્વજ્ઞસ્વરૂપી પ્રભુ (હૂં). એ જ્ઞાન-જ્ઞાયકસ્વરૂપ એમ કહા—છઠ્ઠી ગાથામેં એસા કહા. જ્ઞાયક કહા. **ण वि होदि अपम्मत्तो ण पम्मत्तो...** જ્ઞાયક.. જ્ઞાયક કહો કે સર્વજ્ઞસ્વભાવ કહો. યે જ્ઞાયકભાવ કહા હૈ. ભગવાન આત્મા ભાવવાન હૈ અને જ્ઞાયક ઉસકા ભાવ હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

યે જ્ઞાયકભાવ જગતમેં હૈ, મેરેમેં અસ્તિત્વ હૈ—સત્તા હૈ, પૂર્ણ પ્રભુ મૈં હૂં. આહાહા! મેરેમેં એસા એક ગુણ નહીં, પણ એસે અનંત ગુણ પરિપૂર્ણ હૈ. પણ અનંત ગુણકી દ્રષ્ટિ નહીં (કરના). ક્યોંકિ ગુણ-ગુણીકા ભેદકા લક્ષ કરનેસે તો રાગ ઉત્પન્ન હોતા હૈ. આહાહા! ગુણ-ગુણીકે ભેદકા વિચાર-નિર્ણય ભી નહીં (કરના). આહાહા! ડાહ્યાભાઈ! ઝીણી વાત છે પ્રભુ! આહાહા! મૈં એક

જ્ઞાનસે તો પરિપૂર્ણ હું, આનંદસે પરિપૂર્ણ હું, ઈશ્વરતાસે પરિપૂર્ણ હું, કર્તાપનેકે સ્વભાવસે પરિપૂર્ણ ભી હું, વસ્તુ પરિપૂર્ણ હું—એસે અનંત ગુણસે મૈં પરિપૂર્ણ હું, યે પરિપૂર્ણ વસ્તુ દ્રવ્ય હૈ વહ એકરૂપ હૈ. (એકરૂપ વસ્તુમે) ગુણ-ગુણી ભેદ નહીં હૈ. આહાહા! દ્રવ્યકા જબ લક્ષ, દ્રષ્ટિ હોતી હૈ, તબ જગતમેં સર્વજ્ઞ હૈં અને ઉન્હોને દેખા એસા હોગા—એસા સચ્ચા નિર્ણય સમક્રિતીકો હોતા હૈ. આહાહા! ભૈયા! સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! યે તો વીતરાગમાર્ગ હૈ ભાઈ!

પરમાત્માના વિરહ પડ્યા, પરમાત્મા તો ત્યાં રહી ગયા. આહાહા! સીમંધર પ્રભુ મહાવિદેહમેં બિરાજતે હૈં. ૫૦૦ ધનુષ(કા દેહ) હૈ, કરોડ પૂર્વકા આયુષ્ય હૈ. મહાવિદેહમેં કુંદકુંદાચાર્ય ગયે થે, ઉસ (બાત)કો તો દો હજાર વર્ષ હુએ. (પરમાત્મા) તો વહાં અબજો વર્ષસે હૈં ઔર અભી અબજો વર્ષ રહનેવાલે હૈં. કરોડ પૂર્વકા આયુષ્ય હૈ. એક પૂર્વમેં ૭૦ લાખ ૫૬ હજાર કરોડ વર્ષ જાતે હૈં. એક પૂર્વમેં ૭૦ લાખ ૫૬ હજાર કરોડ વર્ષ જાતે હૈં. આહાહા! એસી બાત હૈ ભગવાન! એસા કરોડ પૂર્વકા પ્રભુકા આયુષ્ય હૈ. શ્વેતામ્બરમાં બીજી વાત છે. શ્વેતામ્બર ૮૪ લાખ પૂર્વ કહતે હૈં. વો તો કલ્પિત બાત હૈ. યે તો સંતો અનાદિસે કહતે આયે હૈં યે બાત હૈ. દિગંબર મુનિઓ કેવળીના કેડાયતો... આહાહા!

જીવ ક્રમબદ્ધ... આમ તો ગુણ સહવર્તી છે ને પર્યાય ક્રમવર્તી છે—એસા પાઠ હૈ ન ? ક્રમવર્તીમેં યે (ક્રમ)બદ્ધ ન આયા. ઈસલિયે યહાં પાઠમેં એસા લિયા હૈ, દેખો ! ‘ક્રમનિયમિત’ શબ્દ પડા હૈ. ક્રમસે, પણ નિશ્ચયસે જો પર્યાય (હોનેવાલી) હોગી વહી હોગી. ક્રમ-નિયમિત. અકેલા ક્રમ નહીં. બડી ચર્ચિત હૈ. કોઈપણ જયસેન આચાર્યકી ટીકામેં એસા લિખા હૈ કિ કોઈ એક ભાવ ભી યથાર્થ સમજમેં આયે, તો સબ ભાવ સમજમેં આ જાતે હૈં. એસા પાઠ હૈ જયસેનાચાર્યકી ટીકામેં. યે અધિકાર મોક્ષ અધિકારકી ચૂલિકા હૈ. આહાહા! મોક્ષ કેસે હોતા હૈ ઔર મોક્ષ હોનેસે પહલે સમ્યગ્દર્શન કેસે હોતા હૈ? સમ્યગ્દર્શન યે મોક્ષકા માર્ગ હૈ. મોક્ષકા માર્ગ સમ્યગ્દર્શન હૈ ઔર સમ્યગ્દર્શન કેસે હોતા હૈ?

ક્રમબદ્ધપર્યાયમેં.. અપની પર્યાય ક્રમબદ્ધ હૈ તો આગે-પીછે તો કર સકતે નહીં. પરકા તો કર સકતે નહીં. અપને આત્મા સિવા કોઈ પરમાણુ, કોઈ આત્મા સ્ત્રીકા, પુત્રકા (હો, ઉસકા) કુછ કર સકે (એસા) તીન કાલમેં નહીં હૈ. મેરી સ્ત્રી હૈ અને મેરા લડકા હૈ—એસા માનના હી મિથ્યા(જ્ઞાન)—ભ્રમ—અજ્ઞાન હૈ. આહાહા! યે આત્મા ભિન્ન હૈ, શરીર રજકણ ભિન્ન હૈ. ઉસમેં તેરા કહાંસે આ ગયા ? આહાહા! લક્ષ્મી મેરી હૈ (એસા માનતા હૈ). લક્ષ્મી તો જડ હૈ, ધૂળ હૈ, અજીવ ધૂળ—માટી હૈ. યે અજીવ તેરે જીવકા કહાંસે આ ગયા? યહાં તો ઈસસે આગે જાકર, પુણ્યકા પરિણામ ભી મેરા હૈ યે માન્યતા મિથ્યાદ્રષ્ટિકી હૈ. ક્યોંકિ યહાં ક્રમબદ્ધમેં તો પુણ્ય-પાપકે પરિણામસે ભિન્ન અપને સર્વજ્ઞસ્વભાવકા નિર્ણય કરતા હૈ, તો પુણ્ય-પાપકા ભી અકર્તા હો જાતા હૈ.

મैं તો સર્વજ્ઞસ્વભાવી જ્ઞાયક હૂં, તો જ્ઞાયકભાવ રાગકો કરે? (ન કરે). ક્યોંકિ આત્મામેં અનંતા.. અનંતા.. અનંતા.. અનંતા ગુણ હેં. (ઉસકે) ગુણકા પાર નહીં હૈ. આકાશકે પ્રદેશ હેં... માપ બિનાકા અલોક.. અલોક.. અલોક હૈ. ઉસકે પ્રદેશ(કી સંખ્યા)સે અનંત ગુને એક જીવમેં ગુણ હેં. અનંત ગુણમેં કોઈ ગુણ એસા નહીં કે વિકાર કરે. ક્યા કહા યે ? અનંતા.. અનંતા ગુણ હેં, ઉસમેં વિકાર કરે એસા કોઈ ગુણ નહીં હૈ. પર્યાયમેં વિકાર કેસે હોતા હૈ? કે પરકે લક્ષસે, પરકે વશસે વિકાર હોતા હૈ. અપના દ્રવ્ય ને ગુણમેં વિકાર હોનેકી તાકાત હૈ નહીં. આહાહા! દયા-દાનકે પરિણામ કરનેકી ભી અપને ગુણકી તાકાત નહીં. ગુણ તો નિર્મળ હૈ. અનંતા.. અનંતા.. અનંતા ગુણ હેં ઉસમેં, વિકાર કરે એસા એક ભી ગુણ હૈ નહીં. આહાહા! તો યહાં કહતે હેં કિ.... મુખ્ય વાત યહ કહના હૈ કિ.... આચાર્ય મહારાજ અમૃતચંદ્રાચાર્ય કહતે હેં. તાવત... હમારી મુદ્દાકી બાત યે હૈ કિ.... સમજમેં આયા?

ક્રમબદ્ધ એસે અપને પરિણામોસે... અપના પરિણામ ક્રમબદ્ધ હોતા હૈ. આહાહા! આગે-પીછે નહીં. વો ચર્યા બહોત ચલી થી વર્ણાજીકે સાથ. વો કહતે થે કિ ભલે પરિણામ ક્રમબદ્ધ હો (અર્થાત) એક પીછે એક હોતા હૈ, પણ ઈસકે પીછે યહી હો.. ઈસકે પીછે યહી હો—એસા નહીં હૈ. યહાં એસા નહીં હૈ. જો (પરિણામ) હોનેવાલા યે હી હોગા. સમજમેં આયા? સૂક્ષ્મ બાત હૈ ભાઈ! આ તો પરમાત્માના પેટની વાત છે. આહાહા! અરે! ઈસને કભી નિર્ણય કિયા નહીં. સ્વસન્મુખ (ઔર) પરસે વિમુખ. નિમિત્તસે, રાગસે અને પર્યાયસે ભી વિમુખ ઔર અપને ત્રિકાલી સ્વભાવકે સન્મુખ હોકર નિર્ણય કરતા હૈ તબ ક્રમબદ્ધકા સચ્યા નિર્ણય હોતા હૈ. સમજમેં આયા? આહાહા! આકરી વાત બહુ. અભ્યાસ ન મળે, લોકોને નવરાશ ન મળે, આખો દિ' ધંધા પાપના. દુકાન, બાયડી, છોકરામાં રોકાય, પાપ.. પાપ.. પાપ. ધર્મ તો નહીં, પણ પુણ્યકા ભી ઠિકાના નહીં. આહાહા! ચાર કલાક શાસ્ત્ર વાંચન કરના અને સત્ય માટે સત્સમાગમ મિલના કઠણ. એસા (અજ્ઞાની) મિલે (ઔર) ઊંધા અર્થ સમજાવે તો મિથ્યાત્વ પોષણ હોતા હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? ઉસમેં ધર્મ.. ધર્મ તો અલૌકિક ચીજ હૈ. હજી ચોબીસ કલાકમેંસે પુણ્યકા-શુભભાવકા ચાર કલાક (નિકાલના) યે ભી ટાઈમ નહીં.. સમજમેં આયા? ઉસમેં યે ધર્મ.... આહાહા!

મેરી ચીજ અનંત ગુણસે પરિપૂર્ણ ભરી હૈ ઉસકા જિસે નિર્ણય હો, ઉસકો ક્રમબદ્ધકા નિર્ણય હોતા હૈ. ઉસકો કેવળજ્ઞાનીને દેખા એસા હોગા એસા ઉસકો નિર્ણય હોતા હૈ. સમજમેં આયા? યે ૭૨કી સાલમેં બડી ચર્યા હુઈ થી. મૈને તો યહ કહા થા કિ દેખો! ગજસુકુમાર.... એસી બાત સુની હૈ કિ નહીં? ગજસુકુમાર શ્રીકૃષ્ણકા ભાઈ..... યે ૭૨કી બાત હૈ. ફાગણ માસ.. ફાગણ માસ. ગજસુકુમાર... ગજ નામ હાથીના તાળવા હોય એવું સુંવાળું શરીર હતું. ગજ-સુકુમાર. શ્રીકૃષ્ણકે ભાઈ. નેમિનાથ ભગવાન દ્વારિકામેં આયે થે, તબ હાથી હોદ્દે પર શ્રીકૃષ્ણકે

સાથ દર્શન કરને જાતે થે. દર્શન કરને જાતે થે તબ ગજસુકુમાર ગોદમે બૈઠે થે. જુવાન અવસ્થા. તો ઉસમે એક સોનીકી લડકી થી બહુત રૂપાળી થી. સોની.. સોની.. સોનાને દડે રમતી હતી. ત્યાં દેખી તો શ્રીકૃષ્ણને કહા, આ કન્યાને અંતેપુરમાં લઈ જાઓ. યે કન્યાકા ગજસુકુમારકે સાથ લગન કરાયેંગે. ગજસુકુમાર બૈઠે થે ગોદમે. વે બાત સુનતે થે. કન્યાકો અંતેપુરમાં લે ગયે. આ બેય ભગવાન પાસે ગયા. ભગવાનકે પાસ સુના અને ઉસી વક્ત ગજસુકુમાર કહતે હૈં, પ્રભો ! આપકી આજ્ઞા હો તો મૈં તો મુનિપના લેના ચાહતા હૂં. આહાહા

હજી એના ભાઈ કન્યાને ત્યાં ગોઠવે છે એ ખબર છે. પ્રભુ! આપની આજ્ઞા હો.... ભગવાન ક્યાં આજ્ઞા આપે? વે તો ઓમ બોલતે હૈં, વાણી તો હૈં નહીં. પણ જેને વિનય કરવાનો ભાવ હોય તો એમ બોલેને. પ્રભુ! આપકી આજ્ઞા હો તો મૈં મુનિપણા લેના ચાહતા હૂં. આહાહા! એ ઘરે ગયા ત્યારે એની મા પાસે..... આ લગનની વાતું.... આહાહા! માતા! મૈં મેરા સ્વરૂપ સાધન કરનેકો સાધકપને સાધુ (હોના ચાહતા હૂં). માતા! રજા દે. મા! માતા રોવા લાગી. માતા! જનેતા! તુજે રોના હો તો રો લે, ફિર માતા નહીં કહુંગા, દૂસરી માતા અબ નહીં કહુંગા. હવે દૂસરા પેટ..... મૈં તો મોક્ષ જાઉંગા. રજા દે મા! મૈં ઈસ ભવમે મોક્ષ જાઉંગા. આહાહા! ભગવાનકો પૂછે બિના છવ્વસ્થકો ઈતના નિર્ણય હો ગયા. અરે! ભગવાન આત્મામે ઈતની તાકાત હૈ. વહાં ગયે ને દીક્ષિત હુએ. દીક્ષિત હુએ.... તો કીધું, ... ભગવાનને દેખા ઐસા હોગા?

ઐસે એક ક્ષણમે મુનિ હો ગયે ઔર મુનિ હુએ પીછે ભગવાનકે પાસ આજ્ઞા લી. પ્રભુ! મૈં તો દ્વારિકાકે સ્મશાનમે બારહવી પડિમા લેકર ખડા (રહના ચાહતા હૂં). દિગંબરમે બહુત પડિમા નહીં હૈ. સામાયિકમે બારહ પડિમા આતી હૈ. શ્રાવકકો ૧૧ પડિમા હૈ, મુનિકો ૧૨ પડિમા હૈ. આતા હૈ. અપના પાઠ હૈ સામાયિકમે ઉસમે સબ કુછ હૈ. ૧૨ પડિમા હૈ સાધુકી. ૧૨વીં આખિરકી પડિમા બહોત જવાબદારીવાલી હૈ. પ્રભુ! આપકી આજ્ઞા હો તો દ્વારિકાકે સ્મશાનમે જાકર બારહવીં પડિમા લે લું ઔર ધ્યાનમે બૈઠું. આહાહા! ઈતના પુરુષાર્થ! અને ધ્યાનમે બૈઠે થે વહાં વો સોમલ કન્યાકા પિતા આયા. અરેરે! કન્યા અંતેપુરમે ગઈ અને રાજકુમાર દીક્ષા (લે)? તો કન્યા રહેશે ક્યાં? ઉસકો (દ્રેષ) હો ગયા. સ્મશાનમે અગ્નિ થી ન. રાખ લેકર પાણી નાખીને પાળ બાંધી અને અગ્નિ નાખી એમાં. અંદરમે ઉતર ગયે. આહાહા! ઔર કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કિયા. કીધું, યે વાણી ભગવાનકી કૈસી હો કિ ઉન્હોને મુનિપના લે લિયા ઔર મુનિપના લેકર સંસારસે ચલે ગયે. ગજસુકુમાર.. હાથીના તાળવા હોતા હૈ ઐસા (સુકોમલ) શરીર(વાલે) ગજસુકુમાર. અગ્નિ..... દેહ છૂટ ગયા ઔર અંતરમે ઉતરકર કેવળજ્ઞાન હો ગયા. આ વસ્તુ ભગવાનકી વાણીમે કૈસે આવી કિ પુરુષાર્થ કરકે મુનિપના (લે લિયા)?

૭૨કી સાલ. ભગવાનને દેખા એસા હોગા... દેખા એસા હોગા—એમ કરીને એકકોર બેસી રહે ત્યાં? આહાહા! ભગવાનને દેખા એસા હોગા, તો મૈને ભી દેખા એસા હોગા. મેરે જ્ઞાનમે ભી જબ હોતા હૈ ઉસે દેખનેવાલા મૈ હૂં. આહાહા! વો પર્યાયકી દ્રષ્ટિ છૂટકર, પરકા લક્ષ છૂટકર જબ અંતરમે જાતે હૈ તો અપને કમબદ્ધ પરિણામકા નિર્ણય હોતા હૈ. યે પહલી લીટીકા અર્થ હૈ. લીટી સમજે ન?

પ્રથમ તો જીવ કમબદ્ધ એસે.... કમસર.... આગે-પીછેકી બાત નહીં. હુકમચંદજીકા લેખ હૈ ન? કમબદ્ધકા બહોત આતા હૈ. હમ તો પહલે બહોત પુરુષાર્થ કરતે થે. .... કમબદ્ધકા લેખ આતા હૈ ન. હુકમચંદજી. આત્મધર્મમે બહોત આતા હૈ. આહાહા! ઉસમે તો લોગ એસા કહતે હૈ કિ કમબદ્ધ હોગા, તો પીછે અપનેકો કરના ક્યા? યે તો (જો હોનેવાલા હૈ) વો હોગા. કમબદ્ધકા નિર્ણય કરનેમે આત્માકા પુરુષાર્થ સ્વસન્મુખ હોતા હૈ, યે પુરુષાર્થ હૈ. ભગવાન! તુજે પુરુષાર્થકી ગતિકી ખબર નહીં. આહાહા! તેરી પર્યાય જબ જૈસી હોનેવાલી હોગી, હમ ફેર સકતે નહીં ઔર પરસે હોતી નહીં—એસા જબ નિર્ણય કરને જાતે હૈ, પ્રભુ! તો પ્રભુતા ઉપર તેરી નજર જાયેગી અંદર. આહાહા! પ્રભુતાસે ભરા પડા મૈ પ્રભુ હૂં, ભગવત્ સ્વરૂપ હૂં, ભગવત્ સ્વરૂપ ન હો તો ભગવત્ સ્વરૂપકી પર્યાય કહાંસે આયેગી? સમજમે આયા? કેવળજ્ઞાનકી પર્યાય જો આતી હૈ ભગવત્ સ્વરૂપ અનંત ચતુષ્ટય પ્રગટ હોતા હૈ વો કહાંસે આયા? બહારસે આતા હૈ? આહાહા! અંદરમે પડા હૈ. અનંત જ્ઞાન, અનંત દર્શન, અનંત આનંદ, અનંત વીર્ય, અનંત સત્તા, અનંત સુખાદિ અંદર પડે હૈ. આહાહા! ઉસકી જબ એકાગ્રતા હોતી હૈ ઔર ઉસ ઔર નજર જાતી હૈ, તબ અનંત ગુણકા એક અંશ સમ્યગ્દર્શનમે પ્રગટ હોતા હૈ.

‘સર્વ ગુણાંશે સમકિત.’ શ્રીમદ્ કા વચન હૈ. રહસ્યપૂર્ણ ચિદ્દીમે ભી યે હૈ. એકદેશ જ્ઞાનાદિકા પ્રગટ હોના વહ ચોથા ગુણસ્થાન હૈ અને સર્વદેશ પ્રગટ હોના વહ કેવળીકો હૈ. ટોડરમલ. ક્યા કહતે હૈ? આત્મામે જો અનંત.. અનંત.. અનંત.. અનંત—જિસકા અંત ન હો ઈતની સંખ્યામે ગુણ હૈ, જબ અપને સ્વભાવ સન્મુખ હુઆ તો જિતની સંખ્યા હૈ ઉન સબકા એક અંશ વ્યક્ત નામ પ્રગટ પર્યાયમે આતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન હોતે હી સર્વ ગુણાંશે સમકિત—જિતને ગુણ હૈ ઈતને વ્યક્ત અંશ, અલ્પ અંશ વ્યક્ત— પ્રગટ હોતે હૈ. અકેલા સમ્યગ્દર્શન હી નહીં. આહાહા! સમજમે આયા? અકેલા સમ્યગ્દર્શન ક્યો ? ખરેખર તો ‘મૂદ્ત્યો’મે એસે કહતે હૈ કિ શ્રદ્ધાકો આત્મામે લે જાઓ. પણ અકેલી શ્રદ્ધા આત્મામે આતી નહીં, શ્રદ્ધાકી મુખ્યતાસે બાત કી હૈ. સમજમે આયા? અનંત ગુણકી પર્યાય ઈસ ઔર ઝુક જાતી હૈ.

વહ રહસ્યપૂર્ણ ચિદ્દીમે હૈ. સમજાણું? સબ ગુણકી પર્યાય ઈસ ઔર ઢલ જાતી હૈ. રહસ્યપૂર્ણ ચિદ્દીમે હૈ. અનંત.. અનંત ગુણકી પર્યાય જો હૈ, આહાહા! ઈસ ઔર ઝુક જાતી હૈ. ઈસ ઔર ઝુક જાતી હૈ તો જિતને અનંત ગુણ હૈ ઈતનેકા એક અંશ વ્યક્ત હો જાતા હૈ.

આનંદકા અંશ, શ્રદ્ધાકા અંશ, શ્રદ્ધાનો અંશ એટલે સમકિત, ચારિત્રકા અંશ વો સ્વરૂપાચરણ, પ્રભુતા, ઈશ્વરતા, વીર્યકા અંશ. અનંત.. અનંત ગુણકી પર્યાયકી રચના કરનેવાલા વીર્યકા અંશ પ્રગટ હોતા હૈ. આહાહા! આવો માર્ગ છે. માર્ગ સમજે બિના એમને એમ કરો વ્રત, કરો ભક્તિ ને કરો પૂજા. વો શુભભાવ હૈ. બાપુ! યે તો સંસાર હૈ. આહાહા! આતા હૈ, અશુભસે બચનેકો જ્ઞાનીકો ભી આતા હૈ. એસા પાઠ હૈ ‘અશુભ વંચનાર્થ’. અસ્થાનસે બચનેકો આતા હૈ, પણ હૈ બંધકા કારણ.

ભગવાનસ્વરૂપ આત્મા.... **ક્રમબદ્ધ** એસે અપને પરિણામોસે ઉત્પન્ન હોતા હુઆ જીવ હી હૈ... ક્રમમેં પરિણામ ઉત્પન્ન હોગા યે જીવ હી હૈ. આહાહા! ક્રમબદ્ધમેં સ્વકે આશ્રયસે જીવકા જો (પરિણામ) ઉત્પન્ન હુઆ યે જીવ હૈ, યે અજીવ નહીં, અજીવસે ઉત્પન્ન હુઆ નહીં, યે પરિણામકી ઉત્પત્તિમેં પરકી અપેક્ષા હૈ નહીં. આહાહા! આવો માર્ગ છે. **જીવ હી હૈ..** ભાષા હૈ ન? **હી હૈ..** સંસ્કૃતમેં હૈ, **જીવ એવ... જીવ એવ...** પરિણામકો **જીવ એવ** કહા. આહાહા! ક્યા કહા? અપને ભગવાન આત્મામેં સમય-સમયમેં જો ક્રમબદ્ધ પરિણામ ઉત્પન્ન હોતા હૈ, એસા નિર્ણય અપને જ્ઞાયક દ્રવ્ય ઉપર (દ્રષ્ટિ કરને)સે હુઆ, તો જો પરિણામ ઉત્પન્ન હુઆ વો અનંત પરિણામ વ્યક્ત હુઆ. યે પરિણામ જીવ હી હૈ. નહીં તો હૈ તો પર્યાય. **જીવ હી હૈ** એમ કહા. હૈ સંસ્કૃતમેં? **જીવ એવ...** યે પરિણામકો હમ જીવ કહતે હૈ. પણ યે પરિણામ ક્યા હૈ? દ્રવ્યસ્વભાવકે સન્મુખ હોકર નિર્મળ પરિણામ હોતા હૈ ઉસ પરિણામકો યહાં જીવ કહા હૈ. સમજમેં આયા?

રાગાદિ હોતા હૈ, પણ રાગકા જ્ઞાન કરતે હૈ. આહાહા! આવી ઝીણી વાત હોય (તો) પકડાય નહીં, પછી માણસ (કહે), એકાંત હૈ.. એકાંત હૈ.. સોનગઢ એમ કહતે હૈ.—(એસા) પોકાર કરતે હૈ. કરો ભાઈ! ભગવાન! તેરી ચીજ તો એસી હૈ. પ્રિયંકરજી! આહાહા! **જીવ હી હૈ..** અપના પરિણમન ઉત્પન્ન હુઆ, જીવદ્રવ્યકે આશ્રયસે જો પરિણામ ક્રમબદ્ધ ઉત્પન્ન હુઆ (વહ) જીવ હી હૈ, દ્રવ્યકા પરિણામ દ્રવ્ય હી હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા? આહા! ઔર **અજીવ નહીં..** નાસ્તિસે કહા, યે અનેકાંત. અનેકાંત યે નહીં કિ અપના પરિણામ અપનેસે ભી હૈ ઔર પરસે ભી હૈ. યે અનેકાંત નહીં, યે તો એકાંત મિથ્યાત્વ હૈ. આહાહા! સમજમેં આયા?

અપના પરિણામ અપનેસે ભી હૈ ઔર પરસે ભી હૈ, યે અનેકાંત હૈ એસા કહતે હૈ લોગ. એસા હૈ નહીં. અપના પરિણામ અપનેસે હી હૈ, અજીવ નહીં. કર્મસે નહીં હુઆ, કર્મકા ક્ષયોપશમ હુઆ તો જીવકા પરિણામ જીવકે આશ્રયસે હુઆ—એસા હૈ નહીં. કર્મકા ક્ષયોપશમ હુઆ તો યે પરિણામ હુઆ એસી બાત હૈ નહીં. અપને પરિણામમેં કર્મકે ક્ષયોપશમકી અપેક્ષા હૈ નહીં. આહાહા! આવો માર્ગ હવે સાંભળવો કઠણ પડે. આહાહા! આ તો વીતરાગદેવ ત્રિલોકનાથ અને તે પણ દિગંબર ધર્મમાં આવી વાત છે. શ્વેતામ્બરમેં યહ બાત ચલતી નહીં.

स्थानकवासी, श्वेताम्बरमें ऐसी (भात) है नहीं. 'भोक्षमार्ग प्रकाशक'में तो श्वेताम्बर, स्थानकवासीको अन्य मतमें डाला है, अन्यमतमें. ये पक्ष(की भात) नहीं, प्रभु! ये वस्तुका स्वरूप है. ये यीज तो... आडाडा!

भगवान आत्मा अनंत गुणका पिंड जो है (ऐसे) जब पर्याय कमबद्धका निर्णय करने जाती है अपना स्वभाव सन्मुख छोकर जो परिणाम उत्पन्न हुआ ये परिणाम जोव डी है. जोवना परिणाम जोव ज छे, अजोवना परिणाम अजोव ज छे. ऐसा कडकर क्या कडा ? अंदर कर्मका उदय आया, ये (कर्म) मंद पड गया और पीछे डट गया (और) सम्यग्दर्शनकी पर्याय उत्पन्न हुई—ऐसा है नहीं. अपनी सम्यग्दर्शनकी पर्याय होनेमें कर्मका क्षयोपशम है तो हुआ—ऐसी अपेक्षा है नहीं. समजमें आया? आडाडा! अरे! क्यारे निर्णय करे? नवराश न मणे, धंधा आडे नवराश नहीं. डम तो दुकान पर ये वांचते थे. (संवत्) ६४-६५की साल. ६४-६५. पिताजो गुजर गये, ... दुकान यलानी.... पर डम तो निवृत्ति लेते थे. भागीदार बैठे डो थडे पर तो डम अंदर शास्त्र वांचते थे. ऐ न डोय त्यारे थडे बेसवुं पडे. ६३ से ६८. आडाडा!

इसीप्रकार... अनेकांत किया कि जो अपना—जोवका परिणाम है ये जोव डी है, अजोव नहीं अर्थात् अजोवसे उत्पन्न हुआ नहीं अर्थात् कर्मका क्षयोपशम है तो जोवका परिणाम सम्यग्दर्शन हुआ ऐसी अपेक्षा है नहीं. क्योकि.... यर्या डडी हुई थी ईसरीमें. पंचास्तिकायकी ६२ गाथामें ऐसा लिया है कि आत्मामें जो पुण्य-पापका, दया-दानका, काम-कोधका विकार डोता है, ये षट्कारकसे परिणामनसे उत्पन्न डोता है. ६२ गाथा पंचास्तिकाय. १३की साल. २२ वर्ष पडले ईसरी गये थे न? सम्मोदशिभर जात्रा. तड डडी यर्या हुई थी. वो परिणाम जो डोता है ये अपनेसे है, परसे नहीं, कर्मसे नहीं. कर्मसे विकार न डो तो स्वभाव डो जाय—ऐसा प्रश्न किया सामनेवालेने. ये स्वभाव डी है पर्यायका. आ गया है. ७२ गाथा है न? उसमें भी है. भरेभर स्वभाव है. ये पर्यायमें ....पर्याय डोना ये भी पर्यायका स्वभाव है. पर्यायका है, गुणका नहीं, द्रव्यका नहीं. आडाडा! ये पर्यायमें विकार डोनेमें परकी अपेक्षा बिलकुल है नहीं. कर्मके कारककी अपेक्षा नहीं, ऐसा पाठ है. ६२ गाथा. विकार डोनेमें कर्मके कारककी अपेक्षा नहीं. तो हिर धर्मकी पर्यायमें कोई परकी अपेक्षा है—(ऐसा है नहीं). आडाडा!

निश्चयसे तो ऐसा है कि जब जोवद्रव्यका अवलंबन लेता है, तड वड पर्याय षट्कारकसे परिणामती है. सम्यग्दर्शनकी पर्याय षट्कारकसे परिणामती है. उसका अर्थ क्या है ? कि पर्यायका कर्ता पर्याय है, पर्यायका कर्ता द्रव्य नहीं. आडाडा! सूक्ष्म है थोडा. कर्ता कडना हिर भी परकी अपेक्षा नहीं. सम्यग्दर्शन परिणाम (स्वयं)का कर्ता है ये षट्कारकसे परिणामित हुआ है. कर्ता, कर्म, करण, संप्रदान, अपादान, अधिकरण—षट्कारकसे समकितकी पर्याय उत्पन्न डोती है. पण कर्तामें उसका लक्ष्य स्वद्रव्य पर जाता है. ये स्वतंत्र कर्ता छोकर स्व पर लक्ष जाता

હૈ. ક્યા કહા? આહાહા! એમ કે સ્વકા લક્ષ આયા તો ઈતની પરાધીનતા-અપેક્ષા હુઈ કી નહીં? કે નહીં. યે સમ્યગ્દર્શનકી પર્યાય ષટ્કારકસે ઉત્પન્ન હોતી હૈ, ઉસમેં પરકી અપેક્ષા તો નહીં, પણ દ્રવ્ય-ગુણકી ભી નહીં. સમજમેં આયા?

યે દ્રવ્ય-ગુણકી (અપેક્ષા) નહીં, પર્યાય હૈ તો (કોઈ) કર્તા તો હૈ? કિસકા કર્તા? કે અપની પર્યાયકા. અપની પર્યાયકા કર્તા હૈ યે સ્વતંત્રપને સ્વકે લક્ષમેં જાતા હૈ. સમ્યગ્દર્શન ને જ્ઞાનકી ધર્મકી પરિણતી-પર્યાય કર્તા હોકર સ્વતંત્ર હોતી હૈ ઔર કર્તા હોકર સ્વ ઉપર લક્ષ જાતા હૈ.. કર્તા હોકર સ્વ ઉપર લક્ષ જાતા હૈ. આહાહા! એમ કે સ્વકા આશ્રય કરે તો (ઈતની) પર્યાયકી પરાધીનતા હૈ—ઐસા હૈ નહીં. કહનેમેં આતા હૈ **મૂદ્તથં અસિદો ચલુ સમાહિતી હવદિ જીવો....** (સમયસાર) ૧૧મી ગાથા. હોતા હૈ, ભગવાન પૂર્ણાનંદકા આશ્રય કરનેસે સમ્યગ્દર્શન હોતા હૈ. સમજમેં આયા? છતાં યહાં કહતે હૈં કિ આશ્રય કરનેમેં ભી યે પર્યાય સ્વતંત્ર હોકર આશ્રય કરતી હૈ. આહાહા! (સ્વ) ઉપર લક્ષ ગયા માટે પર્યાય પરાધીન હુઈ—ઐસા હૈ નહીં. આહાહા! હવે આવી વાત બેસવી કઠણ જગતને. આ ત્રણ લોકના નાથ વીતરાગ પરમાત્માની દિવ્યધ્વનિ-ઓમકાર ધ્વનિ છે. ‘ઓમકાર ધ્વનિ સુની અર્થ ગણધર વિચારે..’ અને આગમ રચે. ‘રચી આગમ ઉપદેશે ભવિક જીવ સંશય નિવારે.’ આવી વાત છે. આહાહા! સમજમેં આયા?

કહતે હૈં, **જીવ હી હૈ, અજીવ નહીં...** યે અનેકાંત હૈ. જીવકા પરિણામ અપનેસે ભી હોતા હૈ ઔર પરસે ભી હોતા હૈ (—ઐસા નહીં). આતા હૈ તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિકમેં (કિ) દો કારણસે કાર્ય હૈ. તત્ત્વાર્થરાજવાર્તિકમેં હૈ. ઉપાદાન ને નિમિત્ત... નિમિત્ત હૈ ઉસકા જ્ઞાન કરાયા. નિમિત્તસે હોતા નહીં, પણ નિમિત્ત હૈ ઉસકા જ્ઞાન કરાયા. દો કારણસે કાર્ય ઐસા પાઠ હૈ. યહાં તો એક ઢી કારણ કહા. આહાહા! અકલંકદેવ ભી કહતે હૈં કિ દો કારણસે કાર્ય હૈ અથવા સ્વામીકાર્તિક્યાનુપ્રેક્ષામેં ઐસા આયા હૈ, પૂર્વ પર્યાય યુક્તં દ્રવ્ય ઉપાદાન... પૂર્વ પર્યાય યુક્તં દ્રવ્ય ઉપાદાન... ઉત્તર પર્યાય યુક્ત દ્રવ્ય ઉપાદેય. ઉપાદાન કારણ હૈ ઔર ઉપાદેય કાર્ય હૈ. પહલી પર્યાય ઉપાદાન કારણ હૈ ઔર પીછેકી પર્યાય (કાર્ય હૈ)—યે સદ્ભુત વ્યવહારનયસે કથન હૈ, નિશ્ચયસે નહીં. આહાહા! નિશ્ચયસે તો યે (વર્તમાન) પર્યાય પૂર્વકી પર્યાયસે ભી ઉત્પન્ન હુઈ નહીં. પૂર્વકી પર્યાયકા તો વ્યય હોકર ઉત્પન્ન હોતી હૈ, તો ઉત્પન્ન હોનેમેં આશ્રય તો ત્રિકાલી દ્રવ્યકા હૈ. આહાહા! કઠણ વાત છે.

નિયમસારમેં પાઠ હૈ કિ અજ્ઞાનીકો ‘સતતં સુલભં’... યે સામગ્રી મિલતી હૈ ‘સતતં સુલભં’—સહજમેં મિલતી હૈ ઐસે સુલભ હૈ. જ્ઞાનીકો આત્મા મિલતા હૈ ‘સતતં સુલભં.’ (કલશ ૧૭૬). દો પાઠ હૈં નિયમસારમેં. આલોચના અધિકારકે આગિરમેં હૈ ઔર પહલે અધિકારમેં હૈ. મિથ્યાદ્રષ્ટિકો યે બાહ્ય સામગ્રી સુલભ હૈ. (કલશ ૩૦). લક્ષ કરતા હૈ કિ મુજે પૈસા મિલા, શરીર મિલા. ધૂળેય મિલતા નહીં, યે તો પૂર્વકે પુણ્યસે મિલતા હૈ. એક બાજુ

ભગવાન, મુનિ એમ પણ કહે કે મિથ્યાદ્રષ્ટિકો સામગ્રી મિલની દુર્લભ છે.—એમ કહે. ક્યો ? ઉસકે પુરુષાર્થકે આધીન નહીં, પૂર્વકે પુણ્યકે આધીન હૈ ઇસલિયે દુર્લભ કહ દિયા. એક બાજુ સુલભ કહા. આહાહા! સમજમેં આયા?

યહાં કહતે હૈં કિ જીવકા પરિણામ જીવકા હૈ, અજીવસે નહીં, કર્મસે નહીં અથવા દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રસે ભી નહીં. અપને દ્રવ્યકે અવલંબનસે અપના પરિણામ જો હુઆ હૈ, યે પરિણામ દેવ-ગુરુ-શાસ્ત્રકે નિમિત્તસે ભી નહીં. આહાહા! અજીવસે નહીં અર્થાત્ ઇસ જીવસે (મિન્ન) દૂસરે સબ જીવ. યહાં તો અજીવમેં કર્મ લિયા, નહીં તો યે જીવ, જીવ હૈ ઔર ઇસકી અપેક્ષાસે દૂસરે જીવ અજીવ હૈં. આહાહા! સમજમેં આયા? યે દ્રવ્ય, દ્રવ્ય હૈ ઇસકી અપેક્ષાસે દૂસરે દ્રવ્ય અદ્રવ્ય હૈં. સમજમેં આયા? ઝીણી વાત છે ભાઈ! પ્રભુનો એક એક બોલ સમજવો, આહાહા! એ અલૌકિક વાતું છે. યે સમજમેં આ ગયા તો ભવકા અંત આ ગયા. આહાહા! ઉસકો ભવ નહીં. યહાં કહતે હૈં, **અજીવ નહીં...**

इसीप्रकार अजीव भी क्रमबद्ध अपने परिणामोंसे.... ભાષા દેખો! શરીરમેં ભી પર્યાય ક્રમબદ્ધ હોતી હૈ, આત્માસે નહીં. એસે હિલતા હૈ યે ક્રમબદ્ધ હોનેકી લાયકાતસે હુઆ હૈ. સમજમેં આયા? પહલે એસા થા, અબ એસા હુઆ. યે અજીવકી પર્યાય ક્રમબદ્ધસે હોનેવાલી હુઈ હૈ, આત્માકી ઇચ્છાસે નહીં, આત્માસે નહીં. આહાહા! **अजीव भी...** ‘અજીવ ભી’ ક્યો કહા? કિ પહલે જીવકી બાત કી થી ન? એટલે અજીવ પણ, એમ. ક્રમબદ્ધ... ઉસમેં ભી ક્રમબદ્ધ હૈ. યે મકાન હોનેકી પરમાણુકી પર્યાય ક્રમબદ્ધમેં હુઈ હૈ. આહાહા! મંદિર બનતા હૈ તો પરમાણુકી પર્યાય ક્રમબદ્ધમેં હોનેવાલી હૈ ઉસસે બનતા હૈ. પ્રમુખ ઉસકા બનાનેવાલા નહીં હૈ. આહાહા! ભારે ઝીણી વાતું છે.

अजीव भी क्रमबद्ध... સબમેં ક્રમબદ્ધ હૈ ન? આહાહા! યે ભાષા નિકલતી હૈ વો ભી ક્રમબદ્ધ પર્યાયસે ભાષા આતી હૈ, આત્માસે નહીં. આહાહા! આત્મા બોલતા નહીં ને બોલતી ભાષાકી પર્યાયકા આત્મા કર્તા નહીં. **अजीव भी क्रमबद्ध...** આહાહા! શરીર, વાણી, મન (આદિ) બાહ્ય પુદ્ગલ (ઔર) આત્મા સિવા સબ અજીવ ઉનકે પરિણામ ક્રમબદ્ધ-ક્રમસે હોનેવાલે હૈ ઔર ક્રમસે હોતે હૈં. આહાહા! કોઈ કહે કિ પરમાણુકો સુધાર હું... સમજમેં આયા? આહાહા! કચ્ચે શાકમેંસે પક્કા શાક હોતા હૈ યે અગ્નિસે નહીં. ક્રમબદ્ધમેં આનેવાલી પર્યાયસે અજીવકા પરિણામ હુઆ હૈ ઔર અજીવકા પરિણામ યે અજીવ હૈ. તાવડીસે ઔર સ્ત્રીસે રોટી હુઈ, શાક પક્કા હુઆ—એસા હૈ નહીં. આહાહા! વિશેષ કહેંગે.

(પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ)